

C-25/21. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2021. január 15.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Juzgado de lo Mercantil de Madrid n.º 2 (Spanyolország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. november 30.

Felperesek:

ZA

AZ

BX

CV

DU

ET

Alperes:

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, S.A.

Az alapeljárás tárgya

Az EUMSZ 101. cikk (2) bekezdése alapján a felperesek tulajdonát képező valamely töltőállomásnak fűtőanyaggal és üzemanyaggal való ellátásáról szóló, különböző szerződések láncolatában foglalt kizárólagos megállapodás semmisségének megállapítása iránti kérelem az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt és az okozott kár megtérítése.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

„Értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem – EUMSZ 267. cikk – Verseny – Az EUMSZ 101. cikk (1) és (2) bekezdése – 1/2003 rendelet – 2. cikk – Kártérítés iránti kereset – Semmisség megállapítása iránti kereset – Bizonyítási eszközök – Bizonyítási teher – Olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely semmisség megállapítása iránti keresetknél nem tekinti jogsértés cáfolhatatlan bizonyítékának a nemzeti versenyhatóság jogerős határozatait”

Előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 1) Ha a felperes igazolja, hogy a REPSOL-lal fennálló, kizárólagos ellátási és brandhasználati szerződéses jogviszonya (jutalékos rendszer vagy referenciaáras végleges értékesítési, illetve árengedményes viszonteladási rendszer) a nemzeti versenyhatóság által vizsgált területi és időbeli hatály alá tartozik, **úgy kell-e tekinteni, hogy a szerződéses jogviszony a Tribunal de Defensa de la Competencia (versenyjogi bíróság, Spanyolország) 2001. július 11-i határozatának (490/00 REPSOL ügy) és/vagy a Comisión Nacional de Competencia (nemzeti versenyfelügyeleti bizottság, Spanyolország) 2009. július 30-i határozatának (652/07 REPSOL/CEPSA/BP ügy) hatálya alá tartozik, és e határozatok értelmében a jogsértésre vonatkozó bizonyítási terhet illetően az 1/2003/EK rendelet 2. cikke szerinti feltételeket teljesítettnek kell tekinteni?**
- 2) Amennyiben az előző kérdésre igenlő választ kell adni, és a konkrét ügyben megállapítást nyer, hogy a szerződéses jogviszony a Tribunal de Defensa de la Competencia (versenyjogi bíróság) 2001. július 11-i határozatának (490/00 REPSOL ügy) és/vagy a Comisión Nacional de la Competencia (nemzeti versenyfelügyeleti bizottság) 2009. július 30-i határozatának (652/07 REPSOL/CEPSA/BP ügy) hatálya alá tartozik, **ennek következményeképpen az EUMSZ 101. cikk (2) bekezdése alapján meg kell-e állapítani a megállapodás semmisségét?**

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

Az EUMSZ 101. cikk (1) és (2) bekezdése.

A Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet: különösen az (5) és (22) preambulumbekzdés, valamint a 2. cikk.

A tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-i 2014/104/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv:

különösen, a (3), (4), (11), (14) és (34) preambulumbekzdés, és közvetetten a 9. cikk.

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la Competencia (a verseny védelméről szóló, 1989. július 17-i 16/1989. sz. törvény; a továbbiakban: 1989. évi LDC): az első cikk 1. bekezdése.

Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia (a verseny védelméről szóló, 2007. július 3-i 15/2007. sz. törvény, feltehetően a 2017. évi változatában; a továbbiakban: 2007. évi LDC): a 75. cikk 1. bekezdése.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

Előzetes észrevétel

- 1 A kérdést előterjesztő bíróság 2019-ben előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett elő ugyanezen alapeljárás keretében. A Bíróság a 2020. október 28-i Repsol Comercial de Productos Petrolíferos végzésével (C-716/19, nem tették közzé, EU:C:2020:870) elfogadhatatlannak minősítette a kérelmet, mert alapvetően nem teljesültek a Bíróság eljárási szabályzatának 94. cikke szerinti követelmények. A jelen előzetes döntéshozatalra utalás tárgyát e követelményeknek való megfelelés képezi.

Az olajágazat liberalizációja

- 2 1927-ben Spanyolországban létrehozták a Monopolio de Petróleos del Estado (kőolajtermékeken fennálló állami monopólium), amelynek igazgatási szerveként a Compañía Arrendataria del Monopolio de Petróleos, S.A.-t (CAMPSA) jelölték ki.
- 3 1970-ben az említett monopólium keretében létrehozták a kőolajtermékek töltőállomásokon keresztül történő kiskereskedelmi értékesítésére irányuló koncessziók állami rendszerét, amelyet szintén a CAMPSA igazgatott.
- 4 Spanyolorzágnak az Európai Gazdasági Közösségbe (EGK) való várható belépésére és az olajágazat várható liberalizációjára tekintettel a nemzeti finomítótársaságok (köztük az alperes, a REPSOL) számára lehetővé tették, hogy a CAMPSA részvényeseivé váljanak. A finomítótársaságok ezzel kiváltságos helyzetbe kerültek, és a piac liberalizációjára való felkészülés jegyében a töltőállomások akkori koncessziójogosultjai körében megkezdtek a hálózataikhoz való csatlakozásra vonatkozó dokumentumok aláírására irányuló kampányt.
- 5 1991-ben a CAMPSA kereskedelmi aktíváit az Európai Bizottság jóváhagyásával felosztották a finomítótársaságok több leányvállalata között, amelyek a CAMPSA

jogutódjai lettek a CAMPSA és a töltőállomások tulajdonosai által kötött szerződésekből eredő jogok és kötelezettségek tekintetében.

- 6 1993-ban végéhez ért a liberalizáció folyamata: bejelentették az állami monopólium megszűnését és az ágazati tevékenységek teljes liberalizációját. A monopólium megszűnése a koncessziójogosultak számára a koncessziókból eredő jogok és kötelezettségek megszűnésével járt.

A vitatott szerződések

- 7 Az említett liberalizációs folyamat során és után KN négy kizárólagos szerződést kötött (1987-ben, 1996-ban, 1997-ben és 2001-ben) a REPSOL alperessel a KN tulajdonát képező, Galiciában található töltőállomás fűtőanyaggal és üzemanyaggal való ellátása céljából. Később a felperesek, KN örökösei két hasonló szerződést kötöttek a REPSOL-lal (2006-ban és 2009-ben, ez utóbbit ötéves időtartamra).
- 8 Bár az első [három] szerződést végleges viszonteladási, illetve értékesítési szerződésnek minősítették (mivel a termék átadását követően a KN tulajdonában került, aki viselte a kiszállított termékekkel kapcsolatos kockázatot), a szerződésekben kikötötték, hogy a töltőállomás tulajdonosa jutalék formájában kap díjazást. Közelebbről a REPSOL a második szerződésben kötelezettséget vállalt az „ajánlott” fogyasztói ár közzétételére, amely megegyezik az ugyanazon földrajzi területen azonos jellemzőkkel rendelkező töltőállomásoknak ajánlott fogyasztói árral. A termékért a KN által a REPSOL részére fizetendő ár az „ajánlott” fogyasztói árra adott árendemény alkalmazásából eredt. Végeredményben, a felek között létrejött első szerződésekben a viszonteladási szerződés pénzügyi rendszere átalakult jutalékos rendszerré, kizárólag a jogosult díjazására vonatkozó szabályozás változásával.
- 9 A már „jutalékos biztosítónak” nevezett három következő szerződésben a pénzügyi szabályozás csupán „feltételezett jutalékról” szólt, mivel a bizományos vállalta a termékkel kapcsolatos kockázatot, és előre meg kellett fizetnie a megrendelt termékek összegét (a REPSOL által meghatározott, összes szállított liter után járó fogyasztói ár, a jutalékos leszámítva), a fogyasztó részére történő tényleges értékesítés időpontjától függetlenül. Továbbá, mivel a létesítmények tulajdonosa a bizományos volt, karbantartásuk és felújításuk is az ő feladata volt. Minden szerződésben hivatalosan biztosították a bizományos azon jogosultságát, hogy jutaléka terhére árendeményt nyújtson, de a REPSOL-nak a termékekért fizetendő összeget úgy számították ki, hogy a REPSOL által megállapított fogyasztói árból levonták a jutalékos.

Versenyyügekben lefolytatott közigazgatási és bírósági eljárások

- 10 Az ágazat liberalizációját követően a töltőállomásokkal történő szerződéskötések különböző eljárásokhoz vezettek. 1999 áprilisában a töltőállomás-tulajdonosok egyik andalúz egyesülete egy beadványt nyújtott be a Servicio de Defensa de la

Competenciához (versenyvédelmi hivatal, SDC), amelyben a nemzeti és közösségi versenyvédelmi szabályozás megsértése miatt feljelentette a REPSOL-t és a CEPSA-t (egy másik finomítótársaság). A REPSOL-t illetően az említett feljelentést a Tribunal de Defensa de la Competencia (versenyjogi bíróság, a továbbiakban: TDC) a 2001. július 11-i határozatával (490/00 REPSOL ügy) bírálta el.

- 11 E határozatban a TDC megállapította, hogy a REPSOL az 1989. évi LDC első cikkének 1. bekezdése által tiltott magatartást folytatott azzal, hogy az állítólagos jutalékos vagy ügynöki rendszerben vele együttműködő forgalmazók számára meghatározta az üzemanyag fogyasztói árát, és felszólította a REPSOL-t, hogy szüntesse meg az árképzést az olyan töltőállomásokkal fennálló jogviszonyokban, amelyekkel hasonló jellemzőkkel rendelkező szerződéseket kötött.
- 12 A REPSOL a fenti határozattal szemben fellebbezést nyújtott be az Audiencia Nacionalhoz (kiemelt ügyek országos bírósága, Spanyolország) (866/01. sz. fellebbezés), amely 2007. július 11-én elutasította a keresetet. A REPSOL felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Tribunal Supremohoz (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) (6188/2007. sz. kérelem), amely 2010. november 17-én szintén ilyen elutasító határozatot hozott.
- 13 Míg folytak a bírósági eljárások, a REPSOL 2001 novemberében egy közleményt küldött hálózata valamennyi „feltételezett” bizományosának, a felpereseket is ideértve, amelyben kifejezte azon szándékát, hogy a TDC 2001. évi határozatában foglalt előírásokat teljesíti, és hivatalosan biztosítja hálózatának forgalmazó bizományosai számára a jogosultságot, hogy jutalékuk terhére árengedményeket nyújtsanak. A TDC a 2006. évi határozatban az említett közlemény elküldésével teljesítettnek tekintette a 2001. évi határozatában tett felszólításokat, azonban felhívta a figyelmet arra, hogy az SDC vizsgálatot folytat annak ellenőrzése érdekében, hogy a REPSOL az általa bejelentett módosításokat ténylegesen végrehajtotta-e. E vizsgálat megerősítette, hogy az alperes továbbra sem tartja be a nemzeti és közösségi versenyvédelmi szabályokat.
- 14 Következésképpen, a Comisión Nacional de Competencia (nemzeti versenyfelügyeleti bizottság, CNC, jelenleg Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia [nemzeti piac- és versenyfelügyeleti bizottság]; a továbbiakban: CNMC) 2009. július 30-i határozatával bírságot szabott ki a REPSOL-lal, valamint a (szintén vizsgált) CEPSA-val és a BP OIL ESPAÑA-val szemben, amiért „a brandjükbe tartozó független vállalkozások számára közvetve meghatározták a fogyasztói árát, és ezáltal korlátozták a hálózatuk töltőállomásai és a többi töltőállomás közötti versenyt”, és a kifogásolt magatartások abbahagyására kötelezte őket.
- 15 A CNC 2009. július 30-i határozatát a bíróság helybenhagyta, így az jogerős.
- 16 Az utólagos ellenőrzési eljárás során a CNMC három határozatot hozott (2013. december 20-i határozat, amelyet a Tribunal Supremo [legfelsőbb bíróság]

harmadik kollégiuma 2020. februárban helybenhagyott, így jogerőssé vált; 2017. július 27-i és 2020. június 12-i határozat). E határozatokból kitűnik, hogy a REPSOL a jogellenes gyakorlatot több mint tíz évig folytatta.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 17 A felperesek a felek között fennálló szerződésláncolat semmisségének megállapítása iránt nyújtanak be keresetet, az okozott károk megtérítése iránti kérelemmel, amiért a REPSOL közvetlenül vagy közvetve meghatározta a felek tulajdonát képező töltőállomásnak kizárólagosan szállított fűtőanyag és üzemanyag árát, azaz megsértette az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdését. A jogellenes gyakorlat bizonyítékként benyújtják a nemzeti versenyhatóság jogerős határozatait (a TDC 2001. évi határozata és a CNC 2009. évi határozata; a továbbiakban együtt: a szóban forgó határozatok).

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 18 Azt a kérdést kell tisztázni, hogy milyen bizonyító erővel ruházza fel az 1/2003 rendelet az Európai Unió valamely tagállamának nemzeti versenyhatósága által az EUMSZ 101. cikk végrehajtására irányuló eljárás keretében hozott jogerős határozatban megállapított tényállást.
- 19 A fent leírtaknak megfelelően, a REPSOL-lal kötött szerződések semmissége iránti kérelemhez a felperesek a REPSOL jogellenes magatartásának bizonyítékként benyújtják a szóban forgó határozatokat, amelyeket bírósági úton helybenhagytak, és azok jogerőre emelkedtek. E határozatokat azonban olyan közigazgatási eljárás keretében fogadták el, amelyben nem vizsgálták a felperesek konkrét szerződéseit.
- 20 Az 1/2003 rendelet 2. cikke („A bizonyítási teher”) szerint az EUMSZ 101. cikkének alkalmazásával járó bármely nemzeti vagy közösségi eljárás során az EUMSZ 101. cikkének (1) bekezdése megsértésével kapcsolatos bizonyítási terhet a jogsértést állító fél vagy hatóság viseli. E rendelet (5) preambulumbekkezdése is ugyanezen elgondolást fogalmazza meg.
- 21 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az 1/2003 rendelet értelmében nyilvánvaló, hogy a jogellenes versenyjogi magatartásra vonatkozó bizonyítási teher a felperesre hárul. Felmerül azonban a kérdés, hogy e bizonyítási kötelezettség akkor is teljesíthető-e, ha bizonyítást nyer, hogy a szóban forgó szerződéses jogviszony a nemzeti versenyhatóság jogerős határozatainak személyi hatálya alá tartozik.
- 22 E tekintetben megjegyzi, hogy az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság, Spanyolország) 28. tanácsa a jelen jogvitához hasonló eljárás keretében folytatott fellebbezési eljárásban 2020. július 17-én hozott 381/2020. sz. ítéletében nem ruházta fel bizonyító erővel a nemzeti

versenyhatóság határozatait. Az említett ítéletben az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) rámutat arra, hogy a felperesnek kell bizonyítania a létrejött megállapodások, illetve az alperes olajtársaság által a felperessel szemben közvetlenül vagy közvetve gyakorolt nyomás eszközeinek fennállását és körülményeit. Az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) szerint valamely polgári eljárás keretében, ha egyéni szerződéses jogviszony semmisségének megállapítását kérik, nem elegendő a közigazgatási iratanyagból a kereskedelmi hálózat működésével kapcsolatban levonható általános következtetésekre hivatkozni, hanem egyedileg kell megvizsgálni a jogvita tárgyát képező szerződéses jogviszonyt, és bizonyítani, hogy éppen a töltőállomás tulajdonosa, a felperes, és nem pedig egy másik jogalany szenvedett sérelmet az árképzési gyakorlat miatt. Az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) úgy véli, hogy a CNC közigazgatási cselekményeinek, még ha azokat később a közigazgatási bíróságok jóvá is hagyják, nem kell magukkal vonniuk az említett cselekmények hatálya alá tartozó, az olajtársaságok által kizárólagosan kötött, összes brandhasználati szerződés automatikus polgári jogi semmisségét. Ellenkezőleg, az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) véleménye szerint abszurd lenne annak megállapítása, hogy a közigazgatási határozatok – például a szóban forgó határozatok – elkerülhetetlenül több ezer, a különböző olajtársaságok által kötött ellátási szerződés semmisségét eredményezhetik, az egyes szerződésekből származó konkrét jogviszonyoktól elvonatkoztatva. Az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) annak kiemelésével zárja, hogy az általa elbírálendő ügyekhez hasonló polgári eljárásokban semmisség megállapítása iránt indítanak keresetet (*stand alone*), nem pedig a közösségi versenyvédelmi szabályok megsértésével okozott károk megtérítési iránti olyan keresetet nyújtanak be (*follow on*), amelyekben csak a károsult számára a szabad versenyt ellenőrző szerv által már feltárt jogsértéssel okozott károk megtérítéséről van szó.

- 23 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) szerint nem elegendő annak igazolása, hogy az érintett töltőállomás a nemzeti versenyhatóság valamely határozatának alanyi hatálya alá tartozik, hanem a polgári bíróság előtt minden egyes esetben újra be kell nyújtani a konkrét közigazgatási eljárás vizsgálati anyagában szereplő bizonyítékokat. Így a nemzeti versenyhatóság határozatai bírósági megerősítésük ellenére sem jelentenek a polgári bíróság számára még a jogellenes gyakorlatra utaló valószínűsítő körülményt sem, annak ellenére, hogy a szóban forgó határozatokkal lezárt iratok bizonyítják a REPSOL jogellenes gyakorlatát a brandhálózatba tartozó, állítólagosan „bizományos” összes töltőállomás tekintetében.
- 24 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy e problémakör a kártérítési keresetek tekintetében megoldottnak tűnik, mivel a 2014/104 irányelv értelmében a 2007. évi LDC 75. cikkének 1. bekezdésébe történő átültetés szerint előírták, hogy „valamely spanyol versenyhatóság vagy spanyol felülvizsgálati bíróság által hozott jogerős határozatban megállapított versenyjogi jogsértés megtörténte nem vitatható a spanyol bíróságoknál indított kártérítési perekben”.

- 25 Bár a kérdést előterjesztő bíróság elismeri, hogy a jelen eljárásban nem egyszerű kártérítési keresetet indítottak, hanem az EUMSZ 101. cikk (2) bekezdésének alkalmazásában a szerződések semmisségének megállapítását kéri, úgy véli, hogy a nemzeti versenyhatóság jogerős határozatai bizonyító erejének elutasítása kettős következménnyel jár: az EUMSZ 101. cikket sértő megállapodások fenntartása és a károsult számára a tiltott gyakorlattal okozott kár megtérítésének hiánya, a jogsértő ebből következő jogalap nélküli gazdagodásával.
- 26 E bíróságnak tehát kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy az Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) által a semmisség megállapítása iránti keresetknél a bizonyítással kapcsolatban alkalmazott szigorúság összeegyeztethető-e az uniós joggal. Nem vitatja, hogy eleget kell tenni az 1/2003 rendelet 2. cikkében előírt bizonyítási teherre vonatkozó feltételnek, azonban felmerül a kérdés, hogy e feltétel teljesítettnek tekinthető-e akkor, ha bebizonyosodik, hogy a szóban forgó szerződés megfelel az egyik szankcionált vállalkozás (REPSOL) vizsgált szerződéstípusában (kizárólagos ellátási és brandhasználati szerződések) foglalt, szankcionált gyakorlatnak és tipológiának, amely a határozatok által érintett időszakban (1999–2019) és a jogsértés bekövetkezésének területén (Spanyolország) fennállt. E rendelkezés merev értelmezése olyan fajta *probatio diabolica* helyzetet eredményezne, amelyet lehetetlen teljesíteni.
- 27 A kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet az EUMSZ 101. cikk közvetlen hatályára, és a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvének alkalmazását szorgalmazza – a 2014/104 irányelv preambulumbekkezdéseiben ezen elvekkel kapcsolatban kifejtettek szerint – a semmisség megállapítása iránti keresetek vonatkozásában is.
- 28 A kérdést előterjesztő bíróság azon záró megállapítást teszi, hogy e bíróság nem a végső fokon eljáró bíróság, de a határozatát másodfokon elbíráló Audiencia Provincial de Madrid (madridi tartományi bíróság) a gyakorlatban a végső fokon eljáró bíróságnak minősülhet, a felülvizsgálati kérelem rendkívüli jellegére, és arra tekintettel, hogy a Sala Primera del Tribunal Supremo (a legfelsőbb bíróság első kollégiuma) egymást követően elfogadhatatlannak nyilvánította a fogyasztói árakra és a spanyol jogban a nemzeti versenyhatóság határozatainak tulajdonítandó bizonyító erőre vonatkozó másodfokú ítéletek felülvizsgálatát.